

- єдина система централізованої державної влади, яка поширюється на всю територію;
- єдине громадянство;
- єдина судова система та армія;
- загальна податкова та кредитна політика;
- власна грошова одиниця, державні символи, столиця й інші атрибути державності;
- здійснення зовнішніх зносин центральними органами;
- самостійність органів місцевого самоврядування;
- можливість різних форм автономії в унітарній державі [2].

Унітарними державами в сучасний період є більшість країн світу. Так, наприклад, українська державність історично склалася як унітарне утворення. В Розділі ІХ Конституції України характеристика унітарної системи визначається наступними принципами: єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості та соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій. Також принцип унітаризму проявляється в закріпленні принципу цілісності та недоторканості кордонів України (ст. 2), принципу єдиного громадянства (ст. 4), принципу закріплення за українською мовою статусу державної (ч. 1 ст. 10) та принципу державного сприяння консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також у конституційному закріпленні державних символів (ст. 20) [3].

Науковці, також, розрізняють дві форми унітарних держав – просту (утворюються лише адміністративно-територіальні одиниці) і складну (поряд з адміністративно-територіальними одиницями, існують певні автономні територіальні утворення) та визначають різні критерії для їх класифікації.

Залежно від характеру державних утворень унітарні держави поділяються на централізовані і децентралізовані. За рівнем залежності місцевих органів від центральної влади – на централізовані, децентралізовані та змішані. За рівнем централізації – бюрократичні та демократичні. За рівнем централізації державного управління – централізовані, відносно децентралізовані й децентралізовані. Остання класифікація вважається найбільш вдалою.

Отже, унітаризм – це принцип державного устрою, який характеризується єдиною системою централізованої державної влади, централізованим управлінням адміністративно-територіальними одиницями і відсутністю відокремлених (самостійних) державних утворень, це система управління державою, за якої органи державної влади та державного управління утворюють єдину ієрархічну систему. Однозначно, це багатомірне соціально-політичне та конституційне явище.

Список використаних джерел

1. Кушніренко О. Унітаризм як базова цінність конституційного ладу України. *Віче*. 2012. №2. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2942/> (дата звернення 08.06.2022)
2. Види державного устрою. Унітарні та федеративні держави. Поняття і принципи державного устрою України. *Освіта.ua*. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/law/9778/> (дата звернення 08.06.2022)
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 в редакції від 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 08.06.2022)

Марущак Н. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
 правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

РОЗУМІННЯ ДЕРЖАВИ У ПОГЛЯДАХ Ж.-Ж. РУССО

Еволюція розуміння категорії «держава» дуже тісно переплітається із історією людства, а підходи до поняття держави, її сутність і ознаки розвивалися одночасно із розвитком цивілізації.

У період XIV-XVIII ст. відбувається становлення сучасних національних держав. Формується поняття держави незалежно від тих конкретних форм, якими вона представлена, формулюються теорії державного суверенітету. Крім того, в період розквіту класичної науки (XVII - перша половина XIX ст.) відбулася відмова від колишньої - теологічної - картини світу і заміна її на світську, раціоналістичну картину світу. Людина розглядається як центр світобудови, самодостатній суб'єкт, відбувається секуляризація науки. З одного боку, людина виступає як окремих індивід, який переслідує свої особисті інтереси. З іншого боку, вона є членом нової юридичної організації, в рамках якої усі рівні. Для обґрунтування нового світоустрою і змінених відносин використовується природне право, в якому знайшли примирення античні і середньовічні погляди.

Вагомий внесок у розвиток нової концепції держави вніс Ж.-Ж. Руссо, який сформулював теорію суспільного договору про утворення держави в результаті появи соціальної нерівності для вираження загальної волі. «Кожен з нас передає в загальне надбання і ставить під вище керівництво загальної волі свою особистість і всі свої сили, і у результаті для нас усіх разом кожен член перетворюється в нероздільну частину цілого» [1, с. 568].

Центральним пунктом політичної теорії Руссо є вчення про народний суверенітет як принцип здійснення загальної волі. При цьому Ж.-Ж. Руссо розрізняє загальну волю і волю всіх: перша має на увазі загальні інтереси, друга - інтереси приватні і являє собою лише суму виявленої волі приватних осіб. Загальна воля виступає у Руссо джерелом законів, мірилом справедливості і головним принципом управління. Ж.-Ж. Руссо вважав суверенітет народу невід'ємним і неподільним. Народ не може нікому віддати своє право на самоврядування і вирішення своєї долі. Уряд - лише тимчасовий агент суверенного народу. Ця думка Ж.-Ж. Руссо збігається з висновками Джона Локка. Але у Д. Локка народ вручає органам управління владу виконавчу, законодавчу і судову. Руссо ж категорично виступав проти передачі парламенту (або іншому органу) законодавчої влади.

Ж.-Ж. Руссо, розвиваючи запропонований Д. Локком принцип народного суверенітету, вважав, що, так як усі люди народжуються вільними і жодна людина не має влади над іншим від природи, а сила не може породжувати право, то для встановлення законного авторитету серед людей залишається тільки один спосіб - договір. У результаті договору кожна людина разом з іншими людьми підпорядковує себе, свою волю і силу верховному керівництву загальної волі, залишаючись при цьому нероздільною частиною цілого. Таким чином, створюється як би публічне обличчя республіки. «Сукупність особистостей називається народом, який, в свою чергу, є носієм суверенної влади, органом цієї влади є загальна воля» [1, с.571].

Суверенітет - це абсолютна, невідчужувана і неподільна влада народу. Сувереном завжди є народ, а значить єдино правильною формою організації суспільства і держави є демократія. Розглядаючи суверенітет як загальну волю народу, Ж.-Ж. Руссо стверджує, «що суверенітет, як здійснення загальної волі, не може ніколи відчужуватися і що суверен, будучи не чим іншим, як колективною істотою, може бути представлений тільки самим собою; влада може, звичайно, передаватися, але не воля» [1, с.571]. Виходячи з цих властивостей суверенітету, Ж.-Ж. Руссо стверджував, що не тільки абсолютна монархія, але і верховна влада парламенту є утиском народного суверенітету.

Таким чином, Ж.-Ж. Руссо як представник радикально-демократичного спрямування політико-правової думки обґрунтував і відстоював ідеї соціальної справедливості, рівності, громадянської етики. Стрижнем політичної теорії мислителя є його вчення про народний суверенітет, як основоположний принцип республіканського ладу. «Я називаю республікою будь-яку державу, керовану законами, якою б не була форма управління, тому що тільки в цьому випадку управляє суспільний інтерес і суспільна справа має якесь значення. Будь-який законний уряд є уряд республіканський» [1, с.571]. Водночас, Ж.-Ж. Руссо називав урядом, або верховним управлінням, законне відправлення функцій виконавчої влади, а правителем, або государем, - орган чи людину, яким вручена ця влада [1, с.572].

Визначення поняття держави має не лише теоретичне, але й прикладне значення. В умовах розбудови нової Української держави не можна діяти наосліп, керуватися методом спроб та помилок, не розуміючи і не усвідомлюючи її природу та сутність. Для

більш глибокого і повного сучасного розуміння поняття «держава» доцільно, на нашу думку, звертатися до аналізу змісту даного поняття в працях видатних представників філософської та юридичної думки різних часів і народів.

Список використаних джерел

1. Руссо Ж-Ж. Антологія мирової філософії. В 4-х т. Т. 2. Європейська філософія от епохи Відродження по епоху Просвіщення. Ред. Коллегія : В. В. Соколов (ред.-составитель второго тома и автор вступит, статьи) и др. 1970. 776 с. с илл.

Новомлинець А. О., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група КЮ-201
Науковий керівник – **Кочина О. С.**, к.ю.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ЩОДО ПОДІЛУ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ ПРИ РОЗЛУЧЕННІ

Поділ майна подружжя – це одне з найбільш актуальних і складних питань у сімейному та цивільному праві. У разі припинення шлюбно-сімейних відносин майже завжди постає питання про те, як розподілити спільно нажите подружжям майно. Однак, як зазначає С. В. Дяченко, не всі суб'єкти сімейних правовідносин здатні прийти до мирного врегулювання цього питання, у зв'язку з чим виникає необхідність звернення до суду для вирішення виниклого спору [1, с.91].

Ст.69 Сімейного кодексу (далі- СК) України передбачає право дружини чи чоловіка на поділ майна. Це означає припинення права спільної сумісної власності на це майно і виникнення на її основі приватної власності. Поділ спільного майна може здійснюватися як в добровільному порядку так і в судовому [2].

При поділі майна подружжя мають враховуватися три категорії об'єктів: а) речі (окрема річ або сукупність речей), які належать подружжю на праві спільної сумісної власності; б) кредиторські вимоги подружжя (право вимоги за договором позики, купівлі-продажу тощо, коли подружжя виступає як кредитор і вправі вимагати повернення боргу, передачі речі тощо); в) боргові зобов'язання подружжя (зобов'язання, за якими подружжя виступає як боржник і зобов'язане повернути борг, повернути або передати річ тощо).

Поділ майна здійснюється з урахуванням вартості речей, які належать подружжю на праві спільної власності, а також розміру їх кредиторських вимог та боргових зобов'язань. Варто зазначити, що поділ майна подружжя здійснюється в два етапи: по-перше, суд визначає розмір часток чоловіка та жінки в праві на майно, і, по-друге, здійснює поділ майна відповідно до встановлених часток. При визначенні розміру часток кожного з подружжя суд виходить з того, що відповідно до законодавства частки майна дружини та чоловіка є рівними, якщо інше не визначено домовленістю між ними або шлюбним договором ч. 1 ст. 70 СК України [2]. Це правило не змінюється і в тому разі, якщо один із подружжя не мав з поважних причин (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самостійного заробітку.

Умови поділу майна подружжя можуть бути передбачені в спеціальному договорі про поділ майна або визначатися у шлюбному договорі подружжя. Необхідно зазначити, що договори про поділ подружнього майна мають на практиці, мабуть, найбільше поширення порівняно з іншими договорами подружжя. Вказаний договір може: а) виступати у ролі самостійного договору; б) включатися у структуру шлюбного договору як його окрема умова, що не буде суперечити законодавству.

Різниця між цими договорами полягає в тому, що предметом договору про поділ є майно, яке вже належить подружжю на праві спільної власності, у той час, як умови шлюбного договору можуть стосуватися майна, яке подружжя придбає у майбутньому і яке є відсутнім на момент укладення договору.

Також, варто звернути увагу на принципи поділу майна подружжя. В своїй роботі О. В. Мельниченко зазначає такі принципи: 1) принцип максимального забезпечення прав